

Выходзіць
з 20 снежня
1945 года

Кошт
у розніцу —
48 руб.

Навіны

Фінансавая дапамога таленавітым навучэнцам і студэнтам

Сваім распараджэннем кіраўнік дзяржаўнага зацвердзіў рашэнне савета спецыяльнага фонду Прэзідэнта краіны па сацыяльнай падтрымцы таленавітых навучэнцаў і студэнтаў. Згодна з гэтым дакументам, будзе аказана фінансавая дапамога творчым аб'яднанням адукацыйных устаноў для ўмацавання матэрыяльна-тэхнічнай і метадычнай базы, прэміравання навучнікаў, студэнтаў, навуковых кіраўнікоў, выкладчыкаў і супрацоўнікаў, якія ўнеслі асабісты ўклад у іх эфектыўнае функцыянаванне.

Сродкі ад 2 да 10 мільянаў рублёў выдзелены такім аб'яднанням. Самую вялікую суму атрымае творчае аб'яднанне Мінскага Палаца дзяцей і моладзі. Па 4 мільёны рублёў будзе выдзелена студэнцкай лабараторыі "Інфармацыйны камп'ютэрны тэхналогіі" БДІА, студэнцкай навукова-даследчай лабараторыі "Камп'ютэрны аналіз і маліраванне" БДУ і студэнцкаму навуковаму калектыву "Азона" Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта. Тры мільёны заслужылі члены студэнцкай навукова-даследчай лабараторыі "Паўправадніковыя лазеры" БДУ. Па два

мільёны атрымаюць творчае аб'яднанне вучняў сталічнай сярэдняй школы № 190, навукова-даследчае аб'яднанне "Тэхналогія і фізіка металу" Рэспубліканскага цэнтру тэхнічнай творчасці навучэнцаў і студэнтаў навукова-даследчай лабараторыі "Камп'ютэрны аналіз і маліраванне" БДУ і студэнцкаму навуковаму калектыву "Азона" Беларускага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта. Тры мільёны заслужылі члены студэнцкай навукова-даследчай лабараторыі "Паўправадніковыя лазеры" БДУ. Па два

БЕЛТА.

Створана Беларускае аб'яднанне настаўнікаў інфарматыкі і матэматыкі

31 студзеня 2001 года ў адукацыйным цэнтры "Надзея-21 стагоддзя" пад Віцебскай абласцю адбылася ўстаноўчая канферэнцыя грамадскага аб'яднання настаўнікаў матэматыкі і інфарматыкі.

У канферэнцыі прынялі ўдзел прадстаўнікі ўсіх абласцей Беларусі (за выключэннем Гомельскай). Сярод удзельнікаў былі настаўнікі, метадысты, аўтары школьных падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў па матэматыцы і інфарматыцы, спецыялісты ўстановаў адукацыі, рэдактары спецыялізаваных навукова-метадических выданняў, члены журы рэспубліканскіх алімпіад.

У выніку інтэнсіўных дыскусій, творчых дэбатаў, шматлікіх цікавых выступленняў былі вызначаны асноўныя напрамкі работы ствараемай арганізацыі і прыняты яе статут.

Прэзідэнтам грамадскага аб'яднання аднаголасна абраны доктар фізіка-матэматычных навук, прафесар, аўтар школьных праграм і падручнікаў А. І. Таўгёе. Алег Ігнатавіч з'яўляецца рэктарам Акадэміі паслядыпломнай адукацыі.

Удзельнікамі канферэнцыі было выказана шмат вельмі цікавых прапановаў і ідэй па будучай дзейнасці арганізацыі — абгуляванне і распаўсюджванне перадаваўчых ведаў; арганізацыя навукова-метадических канферэнцый, семінараў; выдасцяжэнне сучасных адукацыйных тэхналогій, у тым ліку інфармацыйных, і многае іншае. Пра тое, як прайшла канферэнцыя, "НН" расказаў у адным з бліжэйшых нумароў.

Для ўсіх зацікаўленых у далейшай дзейнасці арганізацыі паведамляем яе каларытныя: Мінск, вул. Некрасова, Акадэмія паслядыпломнай адукацыі, тэл. 285-78-52.

Слова пра настаўніка

Лепш адзін раз убацьчыць...

16 лістапада 2000 года Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Р. Лукашэвіч наместнік дырэктара па вучэбнай рабоце Мінскага ПТВ-9 машынабудавання Яніна Іосіфаўна Макаравіч прысвоена званне "Заслужаны настаўнік Рэспублікі Беларусь".

Настрой быў светлы, нават урачысты. Але, між тым, у душы нарэзалася нейкая трывога. Трыгога, уласна, бадай што, кожнаму з нас перад сутраччай з невядомым, з новымі людзьмі. Праўда, правядзенне школьных урокаў для Яніны Іосіфаўны Макаравіч не было навінай. Яна неаднойчы рабіла гэта ў час вучэбнай і перадыпломнай практыкі, і атрымлівалася ў яе, на думку ўніверсітэцкіх выкладчыкаў, вельмі добра. Але вераснёўскім днём, 29 гадоў таму, ёй трэба было ўпершыню ўвайсці ў клас у якасці пачатковага выкладчыка беларускай літаратуры, зрабіць самастойны крок па абраным шляху настаўніцтва. Якім ён будзе? Дырэктар школы прадставіў маладога педагога вучням-дэсяцікласнікам і пачаў размаўляваць са сваімі вучнямі. А яны праявілі цікавасць. Перад настаўніцай сядзелі амаль дарослыя людзі, розніца ва ўзросце — пяць-шэсць гадоў, у ачах кожнага — неспрыянае зацікаўленасць і вострыя пытанні.

— Можна, у вас да мяне ёсць пытанні? — усміхнулася Макаравіч. — Калі ласка, задавайце. І не памыліся. Пытанніў было шмат, самых розных. Дзе нарадзілася, дзе вучылася, што любіць чытаць, нават — ці замужам? Адказвала ішчыра, як раўня. Той урок прайшоў, можа, не зусім па плану, але ён стаў асновай ўзаема-разумнення, якое ў хуткім часе ўсталявалася паміж настаўніцай і вучнямі.

Інакш і не магло быць, бо выбар прадмету ў Яніны Іосіфаўны не быў выпадковым, маўляў, абяцалі выхаванню іх, кожнаму з нас перад сутраччай з невядомым, з новымі людзьмі. Праўда, правядзенне школьных урокаў для Яніны Іосіфаўны Макаравіч не было навінай. Яна неаднойчы рабіла гэта ў час вучэбнай і перадыпломнай практыкі, і атрымлівалася ў яе, на думку ўніверсітэцкіх выкладчыкаў, вельмі добра. Але вераснёўскім днём, 29 гадоў таму, ёй трэба было ўпершыню ўвайсці ў клас у якасці пачатковага выкладчыка беларускай літаратуры, зрабіць самастойны крок па абраным шляху настаўніцтва. Якім ён будзе? Дырэктар школы прадставіў маладога педагога вучням-дэсяцікласнікам і пачаў размаўляваць са сваімі вучнямі. А яны праявілі цікавасць. Перад настаўніцай сядзелі амаль дарослыя людзі, розніца ва ўзросце — пяць-шэсць гадоў, у ачах кожнага — неспрыянае зацікаўленасць і вострыя пытанні.

Мінуў месцік. Што было рабіць з неўвучылівым дзіўствам? Не выводзіць жа кожны дзень яе з класа за ручку. Успілі нарэшце ў спіс вучняў, і не памыліся. Яна была здатная і да ведаў, і да грамадскіх спраў, дома па гаспадарчым дапамагаў і, каму трэба было, да каласнай працы прыкладвала. Руплівасць, працавітасць яна ўсталявала ад сваёй бачнасці, якіх жыл і сядзіла ласкава, аднавіла толькі са свайго мазга. Іосіф Іосіфаўна праймаў ка-

валі ў роднай вёсцы Матаў Ужана, што ў Навасіжскім раёне. Любіў старажытнае ўзруцтва добра ведаць, што значыў чалавек гэтай прафесіі ў нялёгкай пасляваеннай галі. Калі-без яго і без рук. Дый амаль кожны сам і без яго не абходзілася — то сёрп трэба зрабіць, то плуг і барану зладзіць. Праца ад цяжка да цяжка. Гэта ж шчыравала на грамадскіх палатках і маці — Марыя Паўлаўна. Так і і дачка ўсё жыццё спадчыніла толькі на сябе, на сваю працу. Таму нават у спрэчцы да сябе не паддавалася: першы разраз па лямках і вельмі спэцыяльна, многія раілі пасля школы паступіць у інстытут фізікультуры. Але прыхільнасць да роднай мовы і літаратуры перамагла. Яніна Макаравіч скончыла філагалічны факультэт БДУ і прыхіла працаваць на Беларускай радыё, у сярэднюю школу ў вёсцы Бардзюшкі. Трэба сказаць, што ў выбары спецыяльнасці вельмі значнае меў уплыў яе школьнай настаўніцы і класнага кіраўніка Ніна Мікалаеўна Баханко, якая вучыла іх любіць роднае слова. Яна была не толькі прэфектам, а і маладым дарослым, сапраўдным стрываўшым сябрам. Калі працавала абавязкова, магла быць і строгай. Яніна Іосіфаўна і сёння з вайкай ценіў і ўспамінае яе. З цёплым і смуткам. Са смуткам, бо дзесяць гадоў таму Ніна Мікалаеўна памерла. Тое, што большасць былых аднакласнікаў Макаравіч прыхіла праводзіць сваю настаўніцу ў апошні шлях, гаворыць само за сябе. І гэта ў наш складаны час, калі нават сябе сваёй уручаюць.

Яніна Іосіфаўна многае пераняла ў сваёй любімай настаўніцы. Тая ж адданасць справе, якой прысвяціла жыццё, высокая патрабавальнасць да сябе. Напрыклад, яна не толькі выдатна ведала мову і літаратуру, а і сама пісала вершы, але, як і многія, для душы: друкаваў іх не спрабавала, бо не лічыла, што яны гэтага вартыя.

Вось ужо дваццаць тры гады яна выкладзе беларускую мову і літаратуру ў Мінскай ПТВ-9 машынабудавання. У той час, калі яны прайшлі школы, некаторыя навучэнцы наогул не вучыліся родную мову. У іхніх школьных пасведчаннях стаяў прычына: пачынаць было нялёгка. Па-першае, і талы, і шпёр Яніна Іосіфаўна стараецца давесці да кожнага навучэнца, што ў большасці нашых суайчыннікаў размаўляюць не на беларускай мове, а на нейкай транзітнай з рускай, беларускай, украінскай, а часам і польскай слоў. А наша мова мілагучная, чыстая, як нашы рокі і азёры.

Вось што скарэаў мне яе калета — наместнік дырэктара па вучэбнай рабоце Юры Савельев Корчык.

— Яніна Іосіфаўна — гонар нашага вучылішча. Свайм багатым вопытам яна дзеліцца не толькі з выкладчыкамі вучылішча, але і з работнікамі прафгэхадзінскага горада. Яна ўвесь час у пошуку лепшых варунаў правядзення выхавальнай і навукальнай работы, з душою адносіцца да навучэнцаў, а яны гэтак жа ставіцца да яе.

Вось што скарэаў мне яе калета — наместнік дырэктара па вучэбнай рабоце Юры Савельев Корчык.

— Яніна Іосіфаўна — гонар нашага вучылішча. Свайм багатым вопытам яна дзеліцца не толькі з выкладчыкамі вучылішча, але і з работнікамі прафгэхадзінскага горада. Яна ўвесь час у пошуку лепшых варунаў правядзення выхавальнай і навукальнай работы, з душою адносіцца да навучэнцаў, а яны гэтак жа ставіцца да яе.

Фёдар ПРАТАСЕНЯ.

Падрабязнасці для "НГ"

Піраміда кіравання і якасць кантролю

"Сучасныя тэхналогіі кіравання школай" — пад такой назвай прайшоў семінар на базе гімназіі № 7 Мінска, арганізаваны па ініцыятыве асацыяцыі дырэктараў агульнаадукацыйных устаноў Рэспублікі Беларусь. Акрамя дырэктараў школ, у семінары прынялі ўдзел дэлегацыя з Украіны на чале з Аленай Онань, прэзідэнтам асацыяцыі кіраўнікоў школ Украіны, дырэктарам школы № 41 Кіева, а таксама Гэіс Дорнбон, старшынёй асацыяцыі дырэктараў школ Галаанды, і Герман Босман, кіраўнік праекта "Усход — Еўропа" з той жа краіны.

Размова ішла пра кіраванне якасцю адукацыі. "У працэсе кіравання сістэмай адукацыі вельмі значнае маюць аналіз, вызначэнне мэты, планаванне, прыняцце рашэння, арганізацыя, кантроль, — сказаў намеснік міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь Г. Дылія. — Выключэнне адной з гэтых функцый парушае цэласнасць працэсу кіравання. Лічыць існуе група скарэаўных функцый, такіх як каардынацыя, рэгуляванне, стымуляванне і іншы. Я лічу, гэта мадэль адпаведна нашым задачам і задачам, спецыфіцы кіравання нашымі сістэмамі адукацыі, калі гэта педагогічная сістэма (адна ўстанова) ці сістэма раёнага, абласнога, рэспубліканскага ўзроўню".

Г. Дылія знайшоў, што, пастаняна наведваючы школы, ён ні разу не бачыў адзінага падыходу да кіравання: большасць тэорый без уліку спецыфікі сістэмы адукацыі механічна пераносіцца кіраўніцтвам у практычную дзейнасць.

У сваім выступленні ён засяродзіў увагу на функцыі кантролю — кантролю менавіта аднаго накірунку — якасці адукацыі. Таксама былі вызначаны асаблівасці кіравання якасцю адукацыі. Гэта адна з асноўных мэтай рэформы школы.

Давядае прааналізаваць, прапанаваў Г. Дылія, як на ўзроўні школы мы кантралюем якасць адукацыі. У нас ёсць сістэма кантралёвых работ, сістэма кантралёвых алімпіад. Ёсць пачатковыя паступленні ў ВНУ і іншы. Але ж канкрэтнай, аддадзенай сістэмы кантролю за якасцю адукацыі ў школе няма.

У рэальнасці адукацыі амаў не кантралююцца. На ўзроўні горада, вобласці, міністэрства сістэмы такога кантролю практычна няма. Таму апошні час мы актыўна працуем над праблемай сучасных педагогічных тэхналогій.

Каб дакладна вызначыць сістэму кантролю за якасцю адукацыі, сказаў намеснік міністра, неабходна вызначыць функцыі па кантролю, Міністэрства ж рэгулюе стандарт, які з'яўляецца асновай. На абласным і раённым узроўні гэтыя пазіцыі ўзмацняюцца. Ажыццяўляюцца выбарчы кантроль з выходам на асобныя школы.

Але ж у асноўным кантроль ажыццяўляе сама школа. Вельмі важным пытаннем семінара стала праблема дымакратызацыі кіравання сістэмай адукацыі. Пра яе павёў размову намеснік дырэктара Навасіжскага ін-

сцізму дзвюхпа падпарадкавання настаўніка, узмацніць функцыі дырэктара ў адносінах да настаўніка, функцыі раёнага аддзела адукацыі ў адносінах да школы. Правадытара ў гэтай пірамідзе кіравання павіна існаваць не толькі ўніз, але і ўверх.

Я вырашыла пачакаваць не пасярэдня ў кіраўнікоў школ, з якімі праблемамі ім давядзецца сутыкнуцца на практыцы, што найбольш важным лічыць яны ў сваёй кіраўніцкай дзейнасці, што хапелі б змяніць.

— Галоўная праблема ў тым, — сказала дырэктар школы № 41 Кіева, прэзідэнт асацыяцыі школ Украіны, член калегіі Міністэрства адукацыі і навукі Украіны, галоўны рэдактар газеты "Дырэктар школы" Алена Мікалаеўна Онань, — што трэба мяняць функцыі дырэктара. Гэта павінен быць менеджэр, арганізатар, які павінен умець выкарыстоўваць у рэальных умовах. Ён павінен вучыцца бачыць усё новае і навучыцца гэтым калектыву. Да дырэктара прад'яўляюцца звышзвышныя патрабаванні, а права мала, што пераходзіць да вырашэння многіх пытанняў.

— У дырэктара асноўная праблема сёння — фінансавая, — лічыць Лідзія Міхайлаўна Лізанец, дырэктар гімназіі № 7 Мінска. — На жаль, сёння мы больш займаемся гаспадарчай дзейнасцю, чым метадычнай. Добра, калі атрымліваецца сумішчаць і тое і другое.

— Канешне, вельмі важнымі з'яўляюцца пытанні якасці адукацыі, дымакратызацыі і іншы. Але калі вучань сёння галадае, не мае нармальнага адзення, каб пайсці ў школу, як гэта назіраецца ў многіх вучняў нашай школы, то на першы план выходзіць клопат сямейнага, — адзначае Тамара Фролаўна Калаш, дырэктар школы-цэнтру карэкцыйна-развіццёвага навукальна-рэабілітацыйнага № 10 Мазыра. — Таму ў першую чаргу як кіраўнік больш займалася наладжаннем сувязей з гуманітарнымі таварыствамі, дзіцячымі фондамі, каб забяспечыць дзяцей адзеннем, абуткам і інш. Тады ўжо пастае наступнае пытанне — пытанне навукавання.

— Праблема, якая ў абмяркоўваецца, вельмі актуальная сёння, — лічыць старшыня асацыяцыі дырэктараў школ Галаанды Гэіс Дорнбон. — Над праблемай дымакратызацыі мы таксама працуем. Агульнае ў нас з Беларуссю ў рабоце з дзецьмі тое, што ў нас і ў вас ёсць вучні, якія не жадаюць вучыцца, ужываюць наркатыкі, ёсць і тыя, каму цяжка дасягнуць вучоба.

Г. М. Пятроўскі лічыць, што трэба ўзвясці вертыкаль пераэмасіі: міністэрства — абласное ўпраўленне — раёны аддзел — школа, акая аказалася падарванай у выніку прыняцця ў 1992 годзе закона аб мясцовым самакіраванні; аднавіць

Вольга ЗАЙКІНА.

Рэдакцыя адказвае

"Чаму ж харчаванне не рацыянальнае?"

Аддзел адукацыі Бешанковіцкага райвыканкама на публікацыю "Чаму ж харчаванне не рацыянальнае?" ад 09.01.2001 года паведамляе, што пры падрыхтоўцы пытання "Аб стане і мерах па палепшэнні харчавання дзяцей і падлеткаў у дзіцячых садках, школах, дзіцячых адукацыйных і адукацыйных школах-інтэрнатах" на пасяджэнні выканкама і савета аддзела адукацыі камісіяй аддзела адукацыі і спецыялістаў цэнтру гігіены і эпідэміялогіі правяраюць ўсе школы і дашкольныя ўстановы раёна.

Кукуры Н. Л. Трыфанава (Астраўская школа) і Р. П. Голубева (Каранеўская школы) атрымалі ў 3600 рублёў кожна на аснове пратаколаў аб

лізі ўстаноўлена, што ў Астраўскай сярэдняй школе фактычна каларыйнасць і хімічны састав па ўтрыманні тлушчу, бялкоў і вугляводаў ніжэй за вельмі, атрыманыя розніковым шляхам. Праэнт адхілення склаў: па тлушчы — 26,9 працэнта, па трых стравах праэнт адхілення па ўтрыманні сухіх рэчываў — 13,5. У Каранеўскай школе — выхад на нармальныя велічыні: праэнт адхілення: па тлушчы +4,2, па бялках і вугляводах +8,1.

Падчас правяркі спецыялістамі цэнтру гігіены і эпідэміялогіі браліся абеды для вызначэння каларыйнасці. У выніку ана-

адміністрацыйным правапарушэнні галоўным дзяржаўным санітарным урачом раёна.

З боку аддзела адукацыі на кіраўнікоў гэтых школ і кукураў накладзена дысцыплінарнае спяганне.

Для ўмацавання кантролю за арганізацыяй харчавання і яго якасцю ў кожнай школе створаны камісіі.

Распараджэннем Бешанковіцкага райвыканкама ад 29.11.2000 года створаны міжведомствы савет па рэгуляванні пытанніў харчавання.

Галіна КЛАКОЎСКАЯ, загадчыца аддзела адукацыі Бешанковіцкага райвыканкама.

Мастойскі "Дойлід"

"Дойлід" — назва гісторыка-краязнаўчага гуртка Мастойскага раённага Цэнтра назапашальнай працы.

Вяданне дойлідства роднага краю, як і агульнай мовы, літаратуры, неабходна кожнаму, лічыць кіраўнік гуртка Аляксандр Рыгоравіч Старавойтаў, пераможца VI абласнога фестывалю-конкурсу.

На занятках гуртка дзеці знаёмяцца з шэрагамі беларускай архітэктуры, што абуджае ў іх цікавасць да мінулага, сваёй гісторычнай спадчыны.

Валодаючы вылікай эрудыцыяй і педагогічным майстэрствам, Аляксандр Рыгоравіч развівае творчыя здольнасці дзяцей. Праграма разлічана на вучняў ад 13 да 17 гадоў. Амаць усе тэмы

маюць практычны характар, толькі невялікая частка прадэманструе ў выглядзе лекцыі, віктарын, конкурсаў. У працэсе навучання дзеці набываюць практычныя навыкі працы з інструментамі, вучацца рабіць эскізы.

НА ЗДЫМКУ: Аляксандр Рыгоравіч Старавойтаў падчас працы ў гуртку.

Юрый БОНДАРАЎ.

Гэта трэба ведаць кожнаму

Аб падаходным падатку з грамадзян

Згодна з Законам Рэспублікі Беларусь "Аб унісенні змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь "Аб падатковым падатку з грамадзян" ад 9 сакавіка 1999 года № 247-3, уведзеным з дзеяннем з 1 студзеня 1999 года, устаноўлена вылічэнне падатковага падатку з даходаў фізических асоб выхадцаў з суміжнага дахода дахода.

Па заканчэнні года, не пазней 1 сакавіка 2001 года, фізическая асоба абавязана падаць у падатковы орган па месцы рэгістрацыі (месцы працы) у якасці падаткаплатальніка Рэспубліцы Беларусь даклад па даходзе за 2000 год. Суму дахода даход вылічваецца як сума ўсіх даходаў фізическай асобы, атрыманых ад розных крыніц за апошні календарны год.

Дэкларацыю аб суміжым даходзе падаткоў фізическай асобы: якія атрымалі даходы, акрамя даходаў па месцы асноўнай работы; якія маюць даходы ад дзяржавы; якія атрымалі даходы, падаткаплатальнікі якія робіцца падатковымі органамі (даходы з-за мяжы і іншыя).

Даведлі аб суміжым даходзе даходу, памерам прадстаўленым ў выглядзе сумы, утрыманай падатку па падатковымі фізическай асоб выхадцаў, якія атрымалі даходы па месцы асноўнай работы ў пачатковым тэрмін пры іх зваротні, не па месцы асноўнай работы — адначасова з выхадцаў даходу.

Дэкларацыю аб суміжым даходзе даходу не даючы фізическай асобы: якія атрымалі ў мінулым годзе даходы толькі па месцы асноўнай работы (службы, вучобы), нявіт калі змянялі на працягу календарнага года месца асноўнай работы (службы, вучобы); якія атрымалі толькі даходы па грамадзянска-прававых дагаворах ад асобных крыніц; якія атрымалі толькі даходы, што не падпадаюць

пад падаткаабкладанне згодна з п.1 арт.3 Закона Рэспублікі Беларусь "Аб падатковым падатку з грамадзян" (дзяржаўныя пенсіі, стипендыі, дапамогі і гэтак далей).

Не падлягаюць дэкларацыі і фізическай асоб, у якіх атрыманы абсалютны суміжны даход па месцы асноўнай работы і з іншых крыніц у мінулым годзе не перавысіў 652,080 рублёў; якія атрымалі толькі даходы, па якіх законам прадугледжаны іншы парадок падаткаабкладання і стаўкі падатку (даходы ў выглядзе дывідэндаў па акцыях, даходы, што атрымліваюцца пры размеркаванні прыбытку (даходу) юрыдычных асоб і іншых).

Фізическая асоба, якія атрымалі ў спавяданым календарным годзе даходы, падатку па якіх вылічваецца неспраўдліва падатковымі органамі, а таксама індывідуальныя прадпрыемствы, у тым ліку і асобы, якія займаюцца прыватнай наватарыйнай дзейнасцю, падаткоў дэкларацыю не павінны падаць памеру атрыманых даходаў.

Варта нагадаць, што фізическая асоба, якія не паддаюцца ці несвоечасова падаюць дэкларацыю аб суміжым даходзе, прымяняюцца да адміністрацыйнай адказнасці згодна з заканадаўствам. Адміністрацыйны штраф за невыкананне парадкаў дэкларацыі памеру атрыманых даходаў.

Падрабязную інфармацыю можна атрымаць у інспекцыі Дзяржаўнага падатковага камітэта па месцы жыхарства.

Дыскусія: як ацэньваць веды вучняў?

Пяцёрка пяцёрцы не роўня

Мы ўжо аднойчы выказвалі сваё меркаванне на старонках "Настаўніцкай газеты" па пытанні адзнак. Размова вёлася пра гуманізацыю ацэні паспяховасці на фізічнай культуры. Сутнасць нашых прапаноў была ў тым, што адзнака павінна выстаўляцца на падставе ацэні выканання вучнямі ўсіх раздзелаў праграмы, а не толькі адлюстроўваць ступень фізічнай падрыхтаванасці.

У цэнтры ўвагі таго нашага артыкула быў вучань, для якога фізічная культура з'яўляецца не самым лёгкім вучэбным прадметам. Вучні, якія выдатна паставіліся па фізічнай культуры, як заўсёды ў такіх выпадках, засталіся па-за межамі нашай увагі. Але ці заўсёды правільна выстаўляецца наша традыцыйная адзнака па фізічнай культуры моцнаму вучню? І не толькі па фізічнай культуры. Так, напрыклад, вучань, які лёгка выканаў нармаў, што ацэньваецца на "выдатна", і вучань, які паказаў выключна выдатны вынік, атрымліваючы аднолькавую адзнаку. Першаму вучню яна прынесіць радасць і жаданне кіць больш удасканальвацца. Для другога атрыманая адзнака, па меншай меры, не з'яўляецца стымулам для далейшага удасканалення.

Ці іншы прыклад. Вучань вельмі стараўся атрымаць выдатную адзнаку. Знаходзячыся на мяжы здавальняючай адзнакі, ён быў ацэнены ў першай чвэрці за вынік у скачку ў даўжыню з месца на "чатыры". Напрыканцы навучальнага года вучань амаль дасягнуў ужо ўзроўню, які ацэньваецца на "выдатна". Каб атрымаць гэтую адзнаку, яму не хапіла ўсё аднаго сантыметра. Чатырхобальна шкала аказалася недастаткова адчувальнай, каб адлюстраваць яго прагрэс у чвэрцтай чвэрці. У вучня, арыентаванага на адзнаку, мільёны паўліяўша сумненне ў неабходнасці і далей старацца палепшыць свой вынік.

У сувязі з увядзеннем дзесяцібальнай шкалы магчымасці гуманізацыі ацэні паспяховасці значна пашырыліся. Такія шкалы дазваляюць справядліва ацэніць як адлюстраваны, так і тых, што паставя на выдатна. Нагледзячы на гэта, пераход на дзесяцібальную шкалу ацэні паспяховасці выклікае ў практыку шмат пытанняў. Адно з галоўных скард іх — наколькі магчыма ўвесці гэта ў практыку заняткаў па фізічнай культуры?

Магчыма! І прасцей за ўсё гэта робіцца пры ацэні фізічнай падрыхтаванасці. У гэтым можна кожнаму пераканацца на канкрэтным матэрыяле гэтага артыкула. Як вядома, сёння прынята чатырхобальна шкала (2,3,4,5). Абавязкова ў яе, прапаноўваючы чатыры ўзроўні ацэні фізічнай падрыхтаванасці: "вельмі нізкі", "нізкі", "сярэдні", "высокі" (табліца 1). "Вельмі нізкі" ўзровень, які непрамыя, ацэньваецца нульвай адзнакай. Астатнія ўзроўні на гэтай жа табліцы судзіліся з неафіцыйнай шкалай адзнак, якая прымяняецца ў школах (3-; 3+; 4-; 4+; 5-; 5+); і іх якасцей можа характарыстыкай, з дзесяцібальнай сістэмай ацэні і з прызнаным вучняў, якім яны даступны на пераходны час.

Узровень падрыхтаванасці	Удасканаленая адзнака ў балах і яе якасцей можа характарыстыка	Адзнака ў 10-бальнай сістэме	Працэнт вучняў, якіх ацэняюць гэтай жа ўзроўню
Вельмі нізкі	2 (нездавальняючая)	—	100
Нізкі	3- (амаль здавальняючая)	1	90
	3 (здавальняючая)	3	80
	3+ (вельмі здавальняючая)	4	70
Сярэдні	4- (амаль добра)	5	60
	4 (добра)	6	50
	4+ (вельмі добра)	7	40
Высокі	5- (амаль выдатна)	8	30
	5 (выдатна)	9	20
	5+ (цудоўна)	10	10

Гэтая дзесяцібальная шкала больш адчувальная, чым чатырхобальная. Яна дазваляе больш дыферэнцыяваць ацэньваць дасягненні вучняў у тэстах. За кожным балам стаіць якасцей і колькасная характарыстыка адзнакі аднаго і таго ж узроўню. Каб захаваць першы, самыя цяжкія крокі вучня, які не дасягае мінімальнага выніку, яго проста не ацэняюць. Яму трэба крыху папрацаваць над сабой. Пасля першай маленькай удачы, ацэненні толькі адным балам, таж па цяжкасці крок на шляху самаудасканалення ацэньваецца ўжо ў тры разы, каб захаваць настойлівасць. Гэта — узагадоўна за настойлівасці. Вельмі моцным і моцным фізічна вучням таксама ёсць магчымасць атрымаць больш якасную адзнаку — 5+ (цудоўна). У гэтым прыкладзе дзве розныя адзнакі ў чатырхобальнай сістэме будуць мець розную вагу. І пачынуць можна будзе адрозніваць ад пачынуць, калі нобач з ёй у дужках даць расшыфровку — (цудоўна).

Вызначыць узровень адзнакі можна, калі звярнуцца да звычайна нам табліцы ацэні фізічнай падрыхтаванасці. Яна вельмі простая для карыстання і зразумелая кожнаму настаўніку. Такія табліцы складаюцца для кожнага ўзросту, але яны дзесяцібальныя.

Для ацэні рухальных уменняў і навыкаў таксама мэтазгодна выкарыстоўваць дзесяцібальную шкалу. Ацэньваючы тэхніку выканання практыкаванняў і паказаны вынік. Пры гэтым вынік мае значэнне толькі для атрымання вельмі высокай адзнакі ў практыкаванні, дзе ён можа быць вымерным. Гэта такія практыкаванні, як бег, скачкі, кіданне, лязанне на час, уздыманне вагі і г.д. У тых практы-

каваннях, дзе вынікам з'яўляецца толькі тэхніка іх выканання, ацэньваецца толькі тэхніка. Гэта ў асноўным гімнастычныя практыкаванні, танцавальныя кампазіцыі, выкананне якіх патрабуе значнага артыстызму, выразнасці руху і г.д.

Прыняццё палыход да ацэні адлюстраванне для ўсіх раздзелаў праграмы. Таму, які ў папярэднім выпадку, прапаноўваючы чатыры ўзроўні ацэні ступені засваення рухальных уменняў і навыкаў: "вельмі нізкі", "нізкі", "сярэдні", "высокі". "Вельмі нізкі" ўзровень не дае вучню ніводнага бала. Ён павінен папрацаваць і навучыцца выконваць практыкаванні, таму што гэтая задача даступна для кожнага вучня. Проста ў праграме так падабраны практыкаванні, каб кожны вучань мог папрацаваць і засвоіць рухальныя навыкі. І па другіх жа вучэбных дысцыплінах трэба папрацаваць, каб выканаць праграмныя патрабаванні не толькі па фізічнай культуры.

Астатнія ўзроўні, які ў папярэднім выпадку пры ацэні фізічнай падрыхтаванасці, судзіліся з неафіцыйнай шкалай адзнак 3-; 3+; 4-; 4+; 5-; 5+ і іх якасцей можа характарыстыкай. Але кожная адзнака ў дзесяцібальнай сістэме адзнак дасягае са сваімі крытэрыямі тэхнікі выканання практыкаванняў і паказчыкамі яе эфектыўнасці.

Як і ў выпадку ацэні фізічнай падрыхтаванасці, дзесяцібальная шкала больш адчувальная. Прыняццё яе адрозненне ў тым, што яна дае нават слабаму фізічна вучню атрымаць адзнаку "добра". Калі, напрыклад, вучань не ў стане выканаць нармаў у скачку ў даўжыню з месца на адзнаку "4", ён можа ацэніць тэхніку выканання рухальных дзеянняў і атрымаць "4" толькі за дэманстрацыю тэхнікі. У гэтым выпадку, маючы высокую адзнаку за веды, можна прэтэндаваць на дастаткова высокую агульную бал па фізічнай культуры, нават без выдатных фізічных даных. А калі пастарацца і паказаць нават сярэдні вынік, які характарызуе развіццё фізічнай якасці, то за дакладную тэхніку можна атрымаць адзнаку "5-", адпаведную сучаснай пяцёрцы.

Вельмі моцным і моцным фізічна вучням ёсць магчымасць выдэліцца і атрымаць адзнаку, эквівалентную пяцёрцы, але якая будзе адрозніваць іх ад вучня, што атрымаў пяцёрку з сярэднім узроўнем дасягнення. Гэта можа быць пяцёрка, атрыманая ў 9 ці 10 балаў. У першым выпадку гэта адрэзана выдатная адзнака, у другім — яна ацэньваецца крытэрыем "цудоўна". Але для атрымання такой адзнакі неабходна, акрамя дэманстрацыі правільнай тэхнікі рухальных дзеянняў, паказаць яшчэ вынік, адпаведны высокаму ўзроўню.

Веды, якія набываюцца вучнямі ў кожнай чвэрці на занятках па фізічнай культуры, ацэньваюцца наступным чынам. Адзнака ацэняецца па шкале, распрацаванай згодна з ідэяй 10-бальнай шкалы, прапанаванай А.Я. Лісейчыкавым. У аснову паказаны чатыры ўзроўні засваення вучэбнага матэрыялу: пазнаванне, разрадукацыя, прымяненне, творчы перанос (Табліца 2). Як і ў любой вучэбнай дысцыпліне, адзнака залежыць ад узроўню засваення вучэбнай праграмы.

Табліца 2

Узроўні засваення вучэбнага матэрыялу	Удасканаленая адзнака	Балы	Крытэрыі адзнакі
1	2	3	4
Пазнаванне	2	0	Адсутнасць адказаў ці адказ са шматлікімі значымымі памылкамі, якія не выпраўляюцца пры дадатковых пытаннях
	3-	1	Пазнаванне аб'екта вывучэння; наяўнасць значных памылак пры яго апісанні, якія не паручаюць сутнасць аб'екта і не падмацваюць яго іншым аб'ектам
Перадача	3	3	Няпоўная перадача праграмы вучэбнага матэрыялу; наяўнасць істотных, але выпраўленых з дапамогай настаўніка памылак; няўменне прымяняць вывучанае
	3+	4	Няпоўная перадача праграмы вучэбнага матэрыялу; наяўнасць пераважна памылак, якія не паручаюць сутнасць аб'екта вывучэння, але якія перадаюцца з дапамогай настаўніка; правядзенне вельмі намаганняў, цікавасці да вучэння, самастойнасці, асэнсаванасці дзеянняў
	4-	5	Перадача праграмы вучэбнага матэрыялу, у тым ліку і рознай ступені складанасці з нязначымі памылкамі; цікасці ў прымяненні вывучанага, якія перадаюцца з дапамогай нязначных навадных падказак настаўніка

Прымяненне	4	6	Поўная перадача праграмага вучэбнага матэрыялу з нязначнымі памылкамі; прымяненне ведаў у знаёмай сітуацыі па ўзроўню
	4+	7	Валоданне праграмным вучэбным матэрыялам, у тым ліку і рознай ступені складанасці, аперыраванне ім у знаёмай сітуацыі; наяўнасць неістотных памылак пры апісанні і самастойных дзеяннях, у працэсе выкарыстання атрыманых ведаў; праўленне імкнення да творчага пераносу ведаў, арганізаванасці, самакрытычнасці
	5-	8	Валоданне праграмным вучэбным матэрыялам і аперыраванне ім у знаёмай і незнаёмай сітуацыі; наяўнасць адзінаццаці нязначных памылак у дзеяннях, самастойна папраўляючым; наяўнасць пэўнага вопыту творчай дзейнасці; праўленне добрасумленнасці, адказнасці, самаацэнкі.
Творчы перанос	5	9	Свабоднае аперыраванне праграмным вучэбным матэрыялам рознай ступені складанасці ў незнаёмай сітуацыі; выкананне заданняў творчага характару
	5+	10	Свабоднае аперыраванне праграмным вучэбным матэрыялам рознай ступені складанасці з выкарыстаннем ведаў з іншых вучэбных курсаў і дысцыплін; умненне асэнсаванні і аперацыйна трансфармаваць атрыманыя веды для вырашэння праблем у нестандартных сітуацыях; праўленне мэтааарыентаванасці, адказнасці, пазнавальнай актыўнасці, творчага стаўлення да вучэння

Гэтая шкала складзена паводле такіх жа палыходу, які і дзе папярэдняй. Гэта забяспечвае адзінасць дзесяцібальнай сістэмы ацэні паспяховасці па фізічнай культуры, які і па іншых вучэбных дысцыплінах.

Пры выкарыстанні названых шкал можа з'явіцца пытанне, звязанае з вынікавай ацэнкай паспяховасці. Але гэтае пытанне можа з такім жа поспехам з'явіцца і пры выкарыстанні чатырхобальнага шкал. Бо па дысцыпліне "Фізічная культура" адзнака заўсёды выстаўлялася паводле адзнак, атрыманых па асобных раздзелах праграмы. Гэтыя раздзелы адрозніваюцца, як ужо было сказана, па зместу вучэбнай дзейнасці і па дасягнутых выніках. Для таго, каб ацэніць паспяховасць за чвэрць ці за год, выніковыя адзнакі, атрыманыя за кожны раздзел праграмы, сумуюцца. Вучань, які атрымаў нават нездавальняючую адзнаку, напрыклад, за фізічную падрыхтаванасць, можа кампенсаварваць яе пры ўмове добрасумленнага стаўлення да заняткаў і атрымаць дастаткова высокую выніковую адзнаку.

Такім чынам, выніковая адзнака паспяховасці па дзесяцібальнай шкалах толькі крыху адрозніваецца ад звычайна нам адзнак па чатырхобальнай шкале. Але яна больш справядлівая, чым існуючая. Даваліе больш тонка ўлічыць адрозненні дасягненняў кожнага вучня. Дзе кожнаму, калі ён працуе, шанс выдэліцца. А калі справы ладзіцца добра, то і пяцёрка будзе адрознівацца ад пяцёркі, таму што ў дужках заўсёды можна паставіць "амаль выдатна", "выдатна", "цудоўна" ці ўказаць суму балаў (8,9,10).

Праўда, настаўнікам давядзецца пераадолець інерцыю звычкі, каб перайсці на новую сістэму каардынацыі ацэні паспяховасці. Першы час гэта будзе няпроста. Трэба будзе і інстытутам павышэння кваліфікацыі папрацаваць. І ў ВНУ студэнтаў трэба вучыць па новай сістэме. Але мэта таго варта. Вучань атрымае больш гуманітарна і аб'ектыўна адзнаку. Настаўнік атрымае інструмент, які дазволіць больш тонка кіраваць матывацыяй вучняў, комплексна і больш эфектыўна ацэньваць сваю работу.

Уладзімір КРАЖ, кандыдат педагогічных навук, прафесар кафедры тэорыі і метадзі фізічнага выхавання Акадэміі фізічнага выхавання і спорту, загадчык лабараторыі навукова-даследчага інстытута.
Зінаіда КРАЖ, кандыдат педагогічных навук, дацэнт, старшы навуковы супрацоўнік навукова-даследчага інстытута.

Кнігі, якія даступны ў Рэспубліканскую навукова-педагагічную бібліятэку

571190, 571459 Архіпова Е.А. Современный детский сад. Программное обеспечение: Пособие для педагогов дошкол. учреждений. - Мн.: НМЦентр, 2000. - 87 с. - Библиогр. - с. 85-86.

Пособие предлагает подробный анализ комплексных и специализированных программ, их значение, описание истории создания программных документов по дошкольному воспитанию; показаны отличия, недостатки и достоинства национальных, отечественных и зарубежных программ.

570076 Ах, эти теплые встречи!.. С выпускниками, с интересом, людьми, чайн. церемония/ Ред.-сост. Л.И.Жук. - Мн.: Красико-Принт, 2000. - 111 с. (Праздник в шк.).

В книге представлена подборка современных сценариев проведения в школе встреч с выпускниками, с интересными людьми... Издание адресовано детям среднего и старшего школьного возраста, а также педагогам и родителям.

571585 Бодина Е., Ашеулова К. Педагогические ситуации: Пособие для преподавателей педвузов и кл. рук. сред. шк. - Мн.: Шк.пресса, 2000. - 96 с. - (Б-ка журн. "Воспитание школьников", Вып. 11).

В пособии собраны и тематически систематизированы разнообразные педагогические ситуации, даны различные варианты реагирования педагогов на шокирующие выходы школьников на уроке и вне его. Большинство ситуаций не придумано авторами, а буквально взято из жизни.

571422 Буров Л.Н., Стрельченко В.М. Физика от А до Я: Учимся, абитуриенты, репетиторы. - Мн.: Паралокс, 2000. - 560 с. - (Зрудит).

Книга содержит компактное изложение современного курса школьной физики, методики решения задач и разбор хитрых вопросов "на зачетку". Издание будет полезным тем, кто изучает физику, и тем, кто ее преподаёт, а также тем, кто готовится к экзаменам.

571699/д Выпускники: В лет. саду. В нач. в сред. шк./ Ред. - сост. Л.И.Жук. - Мн.: Красико-Принт, 2000. - 127 с. - (Праздник в шк.).

В издании представлена подборка современных сценариев проведения выпускных утренников в детском саду, начальной школе и выпускных вечеров в средней школе. Книга представляет интерес для педагогов, родителей, а также учащихся среднего и старшего возраста.

571493 Грамотица русского языка для старших классов/ Сост. Л.А.Петкевич. - Мн.: ЮНИПРЕСС, 2000. - 95 с. - (Все для шк.).

Книга включает систематизированные и обобщенные сведения по курсу русского языка. На основе школьных учебников даны материалы по всем изучаемым разделам, изложены правила, особенности синтаксиса и пунктуации.

571203 Грынько А. Фармирование маральных цэлаў школьнікаў: Манатр. - Мн.: Геоміят, 2000. - 447 с.

У сваёй манаграфічнай працы, прысвечанай праблемам сучаснай педгагічнай навукі, аўтар ставіць і вырашае найважнейшую праблему. Што такое для людзей, маральны ідэал, які ён унікае і трансфармуецца ў сваёй выхадзе, дамаюцца іх стаць сапраўдным асобою.

571137 Гур'янова М.П. Сельская школа і сучасная педагогіка: Пособие для педагогов. - Мн.: Амалфея, 2000. - 447 с.

В пособии сельская школа рассматривается как феномен отечественной социально-педагогической системы. Даны основные направления организационно-методической деятельности сельской школы, основы практической профессиональной деятельности сельского социального педагога.

571406 Дубінін Д.У., Дубінін Д.М. Мая родная старонка: Дамат. для педагогаў дашк. устаноў. - Мн.: Палымя, 2000. - 120 с. - іл.

У дапаможніку раскрываюцца асноўныя моманты патрыятычнага выхавання дзяцей сродкам жывой спадчыны беларускага народа. Дзяюцца кароткія звесткі па этнаграфіі Беларусі, мастацкай літаратуры і фальклору, гульні і гульнявыя заданні.

571386 Левит М.Б. Как сделать хорошую школу?!. Практикоориентир. пособие по проектированию и упр. шк. Ч.1/Центр "Пед. поиск". - М., 2000. - 160 с. - (Б-ка адміністрацыі шк.).

В издании предпринята попытка отразить пошлого деятельность администрации школы и коллектива по созданию успешно развивающейся школы: представлены проекты школы, материалы по реализации учебных планов, развитию и воспитанию, дополнительному образованию и валогологии в школе и др.

571077 Науменко Г.М. Фольклорный праздник в детском саду и в школе: Песни, игры, загадки, театрализация, представления в авт. запис. нот. расшфировке и ред. - М.: Linka-Press, 2000. - 222 с.

В книге представлены разнообразные жанры русского фольклора: прибаутки, небылицы, скороговорки, игровые и плясовые песни, загадки, игры, хороводы, сценарии театрализованной сказки и фольклорных праздников, а также методика обучения детей народному пению.

571410 Никитин Ю. Музыка: Кн. для учащихся и учителей. Смоленск: Русич, 2000. - 238 с. - (Всё для шк.).

Занимательные задания, криптограммы, шаралы, головоломки, кроссворды, предлагаемые в книге, помогут проверить знания в области музыки, а может быть, и побудят заняться ею всерьёз. Учителям книга поможет сделать школьные занятия увлекательными, интересными и веселыми.

570004 Обердаль К. Витаминизация: Пер. с нем./ Сост. В.В.Шарипов. - Мн.: Паралокс, 2000. - 446 с. - (Получи здоровье).

В предлагаемом издании приводятся многочисленные сведения о витаминах, которые обладают поистине чудотворными свойствами. Даны рецепты природной аптеки. Эти сведения особенно важны сегодня

в пору экологических бедствий и опасного загрязнения окружающей среды.

570897 Организация летнего досуга детей в подростковом: Пособие для орг. дет. отдыха/ Н.П.Герасименко, Л.Г.Кулик, С.И.Максимович и др.; Сост. Н.И.Филимонова; Худож. В.В.Котвич. - Мн.: Маст. лит., 2000. - 103 с.

Пособие представляет собой сборник материалов по проведению игр, соревнований, конкурсов, викторин для организации воспитательной работы в детских лагерях. Ученым интересны и возможности детей и подростков. Отражены особенности современных требований к организации воспитательного процесса в детских лагерях.

571374, 571375 Праздники в начальной школе: Сб. сценариев для проведения внекл. мероприятий/ Сост. И.В.Грузина, - Мн.: Издат. Школа, 2000. - 160 с.

Дети младшего школьного возраста испытывают потребность в ярких, красочных событиях, которые делают их жизнь радостной, развивают творчество, фантазию. В сборнике представлены опыт школы №825

